
Leseverdig om epidemier

BØKER AV, OM OG FOR LEGER

Jan Brøgger, cand.psychol. og professor i sosialantropologi, har skrevet en fascinerende og kunnskapsrik bok om hvordan de store og små epidemiene opp gjennom historien har formet våre sivilisasjoner, både her i Vesten og andre steder. Dette er ikke en lærebok i mikrobiologi, men en bredt anlagt bok om sammenhengen mellom epidemier og utviklingen av sivilisasjonenes historie og kultur.

Boken er inndelt i 16 kapitler, inkludert en morsom og rørende selvbiografisk innledning. Den har et omfattende og grundig noteapparat og litteraturliste som gjør boken ekstra engasjerende og nyttig å lese. Den har en behagelig layout og gode svart-hvitt-illustrasjoner, fra Theodor Kittelsens berømte illustrasjon om svartedauden, verdens første vaksinasjon (mot kopper) til satiriske tegninger over legers uvirksomme (men innbringende) kurer mot smittsomme sykdommer.

Boken favner vidt, fra menneskeartens utvikling, renhet og urenheter som kulturelle faktorer, svartedauden, tyfussykdommens betydning for at Europa ikke ble muslimsk i 1529, syfilis i kunsten, spanskesyken, tuberkulosesanatoriene, poliomyelitt og renslighet, via prionsykdommer til ebolaepidemien i Afrika.

Forfatteren viser oss hvorledes smittsomme patogener ofte har hatt større betydning for historiens gang og for utformingen av vårt samfunn, enn kriger og maktpolitikk. Blant annet skyldes det som ofte skjer med ett samfunn etter en større katastrofe: fremveksten av karismatiske profetskikkelser, formulering av en ny kulturell orden, jakten på en felles sydebukke osv. De økologiske perspektiver er også behørig tatt med. Krigførsel har alltid vært en viktig smittevei for epidemier, men også vår rovdrift på naturen bereder veien for nye epidemier. Allerede eventyrsamleren P.C. Asbjørnsen advarte mot dette. Dette er altså en omfattende bok som formidler mye kunnskap og tankevekkende sammenhenger, men uten å bli overveldende eller for detaljert.

Boken henter inn kunnskaper fra flere felter, ikke minst fra mikrobiologien og medisinhistorien. Så langt jeg kan bedømme, er de medisinske fakta korrekte. I vår tids subspecialiserte og høyteknologiske medisinske verden trenger vi stadig vekk å bli minnet om at vi inngår i større sammenhenger, både historisk, kulturelt og metafysisk. Det viser Brøgger oss i denne boken, og derfor er dette en viktig bok også for leger. De som kjenner Brøggers bøker fra før, vet at de har noe å glede seg til med denne boken.

Morten S.Selle

Psykiatrisk avdeling, Vinderen

Diakonhjemmets sykehus

Oslo

Publisert: 10. desember 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.